

Dissertatio Theologica De Zizaniis In Agro Ecclesiae ad Dictum Salvatoris Matth. XIII. v. 30

Argentorati: Typis Simonis Kvrneri, [1747?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn873361849>

Druck Freier Zugang

Cl. B.
48. 6. 31.

61.

281

Fa 1092 (61.)

1. Struense de transitu a morte spirituli ad vitam etc.
2. Baumgarten vindiciae vocis Oros in oracul. paulin.
3. Steck. vindiciae libertatis ecclesiæ germanicæ.
4. Struense de perfectione renatorum.
5. Michaelis demonstratio. tentamen, quod Josephus israelis filius facit.
6. Joh. Recht Rabbi ringhofer Gmgl. - Vnrschrift.
7. Hase de stilo prophetæ Amosi.
8. Baumgarten Pax passauensis.
9. Stiberiz de nomine Mesia.
10. Baumgarten de limitibz lib. etali consoientia etc.
11. Baumgarten de abusu locutionum anthropopathic.
12. Semler de degeneratione monastica.
13. Zachariae illustratio loci act. XVII. 26.
14. Ellenbergeri præliminaria ad introductionem in novum. Test.
15. Gambs de Zizaniis.
16. Baumgart. de limitibz in concilianda rationi doctrina revelata.
17. Anmündung des übermuthigenden von Vater Joh. d. J. G. H.
18. Hase de muliere ambiente virum. ad Ier. xxxi.
19. Idem. de falsæ notæ prophetis.
20. Knapp de perseverantia credentium vqz ad. finem.
21. Hase de manu super throno Sei.
22. Semler de concilio tridentino.
23. Michaelis de variis sanct. spiritus appellationibz.
24. Osiandrus de angelis in genere et in specie.
25. Hofmann. de singulari hebraeorum cura.
26. Winckelmann de analogo rationis in scholis inferior.
27. Rupprecht de societate litteraria rhenana.
28. Leyes academiæ Frid.
29. Schubert de iustitia Sei.
30. Apollonius de modo effectus animi etc.
31. Lambert vitia partium genitalium etc.
32. W. Causas incrementum corporis animalis etc.

33. Büchner de praecipitatione chemica.
34. Nietzoi de morbi salutaris notione.
35. Segneri specimen theoriae turbinum.
36. Alberty de maiori frequentia apoplexiae in eruditis.
37. Juncker de utilitatibus dolorum.
38. Müller de cathana telluris nostrae ruina.
39. Eberhard de modocordis.
40. Juncker de usu corticis.
41. Büchner de ventriculi sub coelo frigido.

I. N. J.

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE

Z I Z A N I I S
IN AGRO ECCLESIAE

ad Dictum Salvatoris Matth. XIII. v. 30.

QVAM

ADSPIRANTE DIVINI SPIRITVS GRATIA,

Sub PRÆSIDIO

DN. JOH. MICHAELIS
LORENTZII,

DOCTORIS AC PROFESSORIS THEOLOGI
SEN. CANONICI AC PASTORIS THOMANI,

DNI. PATRONI atque PRÆCEPTORIS

SVI ÆTERNVM DEVENERANDI,

IN VNIVERSITATE ARGENTORATENSI,

A. M D CC XLVII. d. 13. DECEMBRIS

SOLENNI ERVDITORVM DISQVISIONI

SVBMITTET

M. JOHANNES Sambß, ARGENT.

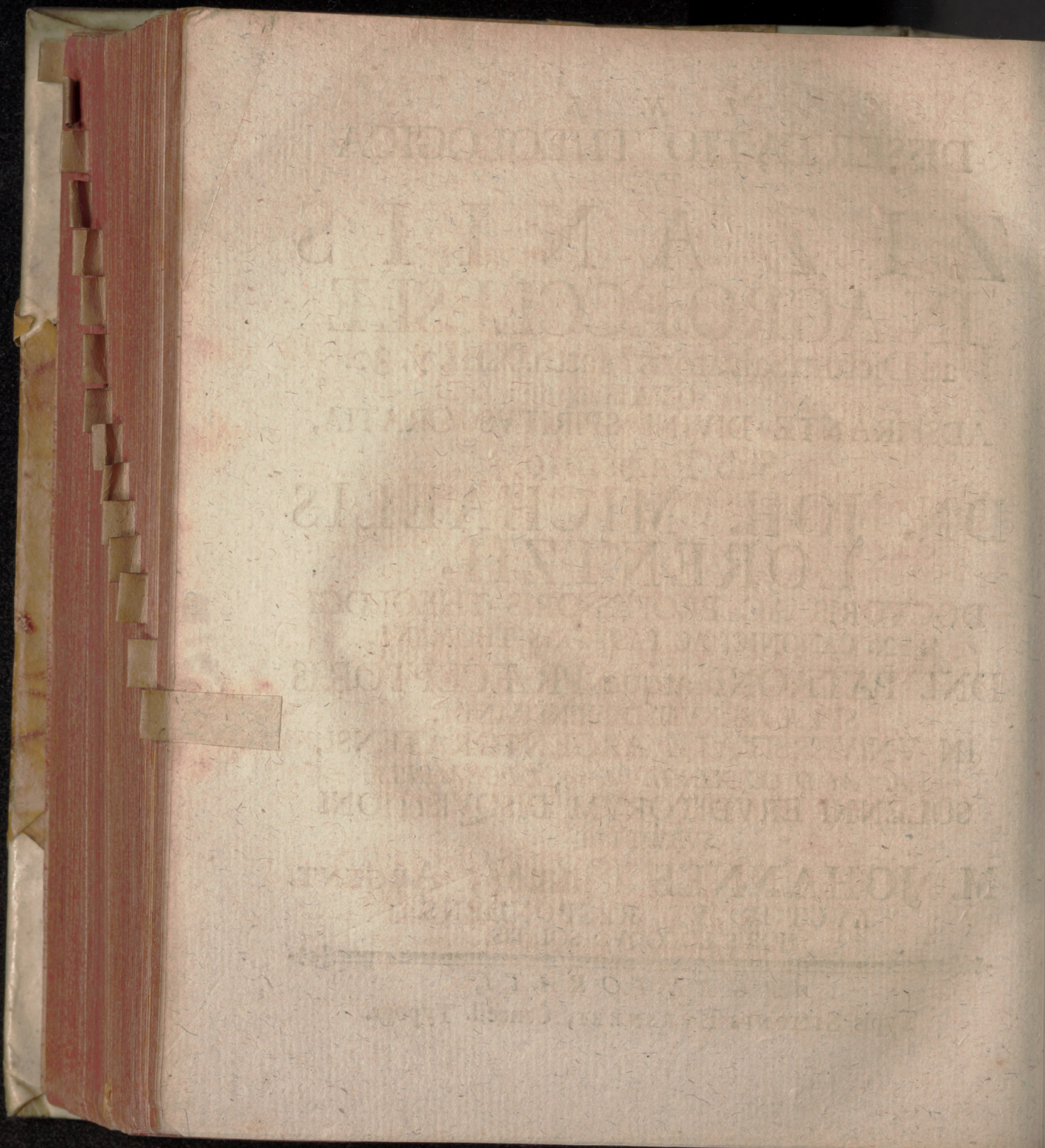
AVCTOR ET RESPONDENS.

HORIS LOCOQVE SOLITIS.

ARGENTORATI,

Typis SIMONIS KÜRSNERI, Cancell. Typogr.

VENERANDÆ FACVLTATI
THEOLOGICÆ

VIRIS

*MAXIME REVERENDIS, AMPLISSIMIS ATQVE
EXCELLENTISSIMIS*

DN. JOH. PETRO LVFFTIO,

S. S. THEOL. D. ET P. P. O. CELEB. ECCLESIASTÆ
LIBERO FACVNDISSIMO, h. t. FACVLTATIS
DECANO SPECTABILI.

DN. JOH. MICH. LORENTZIO,

S. S. THEOL. D. ET P. P. SEN. GRAVISSIMO,
CANONICO ET PASTORI THOMANO
DIGNISSIMO.

DN. JOH. LEONHARDO
FROEREISENIO,

S. S. THEOL. D. ET P. P. O. CELEBRAT. CAP. THOM.
CANONICO MERITISSIMO. PASTORI PRIMARIO VENERANDO.
ET CONVENTVS ECCLESIASTICI PRÆSIDI
MAGNIFICO.

DN. JAC. FRID. REVCHLINO,

S. S. THEOL. D. ET P. P. O. CEL. ET CANONICO
THOMANO DIGNISSIMO.

DOMINIS PATRONIS,
FAVTOBIBVS,
PRÆCEPTORIBVS
ATQVE
PROMOTORIBVS SVIS
OMNI PIETATIS ET REVERENTIÆ
CVLTV ÆTERNVM PROSEQVENDIS,
HOC
QVALECVNQUE PROPECTVVM
THEOLOGICORVM SPECIMEN
IN GRATISSIMI ANIMI PIGNVS
OB INNVMERA IN SE COLLATA BENEFICIA
VLTERIOREMQUE SVI COMMENDATIONEM
SVBMISSA CVM ANIMI VENERATIONE CONSECRAT
ATQVE DEDICAT
TANTORVM NOMINVM
DEVOTISSIMVS CVLTOB
M. JOHANNES Gambs, ARGENT.
AVCTOR ET RESPONDENS.

I. N. J.

PRÆFATIO.

Um extra omnem dubitationis aleam pos-
tum sit, pro conservanda tranquillitate
communi in Regno mundano Prudentia
summopere opus esse; nemo sane, qui de
Regno Gratiae Optimi Salvatoris in præsentī
Seculo sive de Ecclesia his in terris mili-
tante genuinum sibi formavit conceptum, inficias ibit Pru-
dentiam Spiritualem s. Christianam in genere, in specie
autem Ecclesiasticam atque Pastoralem inter fundamentales
hujus Regni Leges summo jure referri. Quanta enim stra-
ges subinde Prudentia hacce neglecta Ecclesiæ Christianæ
allata fuerit, dissensionibus præsertim bellisque intestinis or-
tis, amarissimis merito deploramus lacrimis, & quantis iis-
que gravissimis incommodis fenestra rebus in Ecclesia si-
nistre gestis aperta quasi fuerit; loquuntur tot totiesque
repetitæ in Historia Ecclesiastica querimoniae, nec aliud ipsa
eheu! clamat experientia. Inconsultus quippe pro Deo
Zelus ex una parte maximas in Orbe Christiano edidit stra-
ges, & ex altera parte intempestivum Pacis Concordiæque
desiderium Doctrinæ Christianæ veritati puritati que gra-
vissimum sæpe dedit obstaculum, atque hinc maximum Re-

A 3

gno

gno Dei his in Terris attulit incommodum, nocuitque plurimum. Prævidit hæc Ecclesiæ suæ tristissima futura fata Sapientissimus Salvator, quare gravissimo huic ut consuleret malo, & inconsultum male sapientium reprimeret zelum, fidelibus Ecclesiæ suæ Ministris serio interdixit, ut in aver-tendis ab Ecclesia malis hominibus ab omnibus cruentis abstinerent mediis, maxime vero eorum violentam inter-mitterent occisionem, quando de Zizaniis in Agro spiri-tuali Matth. XIII. v. 30. ita dixit: *Sinite utraque crescere usque ad messem, & tempore messis dicam messoribus, colligite primum Zizania, & ligate ea in fasciculos ad comburendum ea: Triticum vero cogite in horreum meum.* Quo tamen interdicto perniciosissimo adeo non patrocina-tur Syncretismo, ut potius vehementer eum detestetur, id quod in ipsa Dissertationis nostræ Tractatione invictis da-bimus Argumentis. Operæ enim pretium fore existimavi-mus, si nostram quoque circa difficillimi sensus Oraculum ab Optimo Salvatore propositum pro modo Dissertationis Academicæ exerceremus industriam. Pater vero Luminum, qui evocavit è caligine lucem, clementer & huic illuceat labori, ut veritatem in profundo latitantem perspicue eruamus. *Me, interim, sicubi hæsito, quærere non pigebit; nec pudebit, sicubi erro, discere. Proinde quisquis hæc legit, ubi pariter certus est, pergat mecum: ubi pariter hæsitat, quærat mecum: ubi errorem suum agnoscit, redeat ad me: ubi meum, revocet me. Ita ingrediamur si-mul veritatis viam, tendentes ad eum, de quo dictum est, quærite faciem ejus semper.* Sic cum Magno olim Hipponensium Præsule D. AUGUSTINO Opp. T. VIII. Lib. I. de Trinit. c. 2. & 3. fol. 532. obtestamur, ora-mus atque contendimus.

Locus noster, quem piæ Meditationi destinavimus, quemque Differtationis nostræ fundamentum constituimus, hunc in modum apud D. *Matthæum* c. XIII. v. 30. conceptus legitur:

Ἀφ' οὗ συναισθάνεσθαι ἀμφοτέρω μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἔρω τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτὰ· τὸν δὲ σῖλον συναγάγατε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Plura alias subnecti Versionum specimina solent; nos tamen tres illas Translationes Latinas, quæ in tribus Ecclesiarum præcipuis eminent cœtibus, adjecta unica B. Megalandri LUTHERI Versione Germanica, tantummodo subjungimus.

B. SEB. SCHMIDII nostratis, Exegetæ Consummatissimi.

Sinite una crescere utraque usque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus, colligite prius Zizania, & colligate ea in fasciculos ad comburendum ea: Triticum vero congregate in horreum meum.

Interpretis VULGATI

Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: colligite primum Zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum: Triticum autem congregate in horreum meum.

THEODORI BEZÆ

Sinite simul crescere utraque usque ad messem, & tempore messis dicam messoribus, colligite primum Zizania, & ligate ea in fasciculos ad excurendum ea: Triticum vero cogite in horreum meum.

Beatus vero LUTHERUS verba Christi optime ita transfert:

Lasset beydes miteinander wachsen bis zu der Erndte, und um die Erndte-Zeit will ich zu denen Schnittern sagen: Sammlet zuvor das Unkraut, und bindet es in Bündlein, daß

daß man es verbrenne: Aber den Weizen sammlet mir in meine Scheuren.

§. 2.

Quod Textum Græcum attinet non in omnibus N. T. Exemplaribus, prouti ex eo, quod juxta Oxoniense recutum est, descripsimus, iisdem prorsus comparet verbis; quatuor enim Editionis nostræ sollicitus Autor annotavit Lectiones variantes.

- 1.) *Mss. Bibl. Bodlejan.* post ἀφ' ἑσθ' addit voculam ἔν.
- 2.) *Exempl. Cantabr.* quod Bezae fuerat, loco μέχρι legit ἕως.
- 3.) *Mss. Bibl. Bodl.* pro δέσµας habet δεσµῆς.
- 4.) In *Exempl. Cantabr.* loco verbi συναγάγει, reperitur συνλέγει.

Omnes vero hæ Lectiones variantes ita sunt comparatæ, ut sensum plane non variant; primum enim quod attinet, particulam ἔν, illa adeo varietatem sensus non infert, ut potius tanquam particula illativa explicatarum in antecedentibus ratiocinationum conclusioni accommodetur. Particulæ ἕως & μέχρι etiam nil incommodi sensui afferunt, quia reciproci sunt significatus.

Varietas denique, quæ in verbis συναγάγει & συνλέγεταιprehenditur, explicationi Textus nullam quoque vim infert, nam licet hæc duo Vocabula quoad tempus atque personam discrepent, quoad sensum tamen conveniunt.

Præter has, quæ jam tractatæ sunt ex Textu nostro Lectiones variantes, annotavit Camerarius occurrere adhuc etiam Lectionem variantem in nonnullis codicibus circa verba δῆσας αὐτὰ ἐν δέσµας; quia Præpositio ἐν non in illis reperitur, sed verba simpliciter ita ponuntur δῆσας δέσµας, ἐπιβαλὼς: vel δῆσας αὐτὰ δέσµας, διαβατικῶς. Quæ tamen Lectiones in re ipsa nihil inter se pugnant. conf. hac de re pluribus ERASMUS SCHMIDIUM in *Annot. ad N. T. G.* p. m. 214.

MILLIUS etiam insuper circa nostrum Textum quædam sed parvi tantum momenti variata collegit, quæ hoc loco

loco merito reticemus, unico hoc recensito, quod ultimum Dicti nostri comma, hæc verba comprehendens, τὸν δὲ σί-
τον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου, prorsus in *Seld.* 2. sit omis-
sum; quod vero cum unius tantum hujus Codicis autho-
ritate nitatur, nullam mereri attentionem videtur.

§. 3.

Tantum vero abest, ut ex multiplicata variarum ejus-
modi Lectionum collectione ad Codicis N. T. corruptio-
nem concludi possit, ut potius religiosa Patrum atque Ma-
jorum cura inde eluceat, ne quid in N. T. corrumpetur,
cum diversam in aliis codicibus Lectionem annotare, quam
in suo quicquam mutare maluerint, vid præ aliis B GLAS-
SIUS *Philol. Sacr. Lib. I. Tr. 2. Part. I. §. 2. p.*
m. 177. sqq. & Præfatio N. T. illius, quod Amstelædami
8va forma 1711. prodiit, itemque D. JOH. WILH. BAJERI
Dissertatio de variantium Lectionum Scripturæ N. T.
usu & abusu.

Versiones Latinæ, quas Textui Græco subjunximus;
itemque Expositio B. LUTHERI, licet verbis non prorsus
iisdem sint expressæ, quoad rem ipsam tamen inter se con-
veniunt, & eundem sensum referunt, ut non opus sit pro-
lixiorum verborum collationem hic instituere: Si vero ali-
quid monendum videbitur, illud in sequenti expositione
fieri poterit.

§. 4.

Quamvis autem in præsentiarum nostri non sit instituti
integram Parabolam prolixius interpretari, sed tantum de
Zizaniis eorumque Tolerantia disquirere; si tamen quid
per ea indigitetur ab optimo Salvatore accurate cognoscere
velimus, reliquæ Parabolæ partes insuper haberi non pos-
sunt; præsertim vero ad scopum Christi, quo fine hanc
Parabolam protulerit, respiciendum erit. Interpretes igitur
in explicatione hujus oraculi invicem non concordant.
Quidam enim prophetice id exponunt vel de periodo Ec-

B

clesiæ

clesiæ N. T. quam sub schemate Ecclesiæ Smyrnenfis *Apoc.* II. v. 8. adumbrari putant, uti PETERSEN in dem Gespräch zwischen Philaletha und Agathophilo von der Wiederbringung aller Dinge, P. II. p. 55.

Vel de Reformatione Ecclesiæ, qua eradicata per servos, per Messores, per Angelos, per Reformatores fuerint Ecclesiæ corruptæ Zizania; uti VITRINGA in der Erklärung der Evangelischen Parabeln p. 152.; sed hos allegasse jam satis est refutasse, ipsi enim explicationi, quam Christus discipulis suis, teste Evangelista, dedit, è diametro contrariantur. Alii vero in expositione vocabuli Zizania non conveniunt, dum quidam falsa dogmata à Salvatore hac voce innui contendunt, quidam de omnibus omnis generis malis illam intelligunt, quidam tantum malos in Ecclesia significare sibi persuadent, quidam denique solum hæreticos per Zizania indigitari asserunt.

Nobis autem si dicendum, quod res est, Salvator optimus hac in Parabola non malos quoscunque sed malos in Ecclesia omnes præsertim quoque hæreticos respexisse omnino videtur, suosque genuinos regni cives inprimis autem Ecclesiarum sanctos Antistites instruxisse, quales sese erga rebelles hos in regno gratiæ gerere debeant, abstinendum nempe ipsis esse in corrigendis hisce malis atque reprimendis perversis dogmatibus omnibus mediis violentis, cum hoc Divinæ Majestatis reservatum sit jus, sententiam authenticam in extremo judicio & dicendi & exequendi.

§. 5.

Continet itaque dictum nostrum seriam adhortationem ad dignam discipulis Jesu Christi in adversis patientiam atque mansuetudinem in tolerandis quoque inutilibus noxiisque tot in Ecclesiæ cœtu externo hominibus exhibendam, addita ratione fortiter movente, hac nimirum, quod tempus aliquando erit, quo genuini Regni Salvatoris in his terris cives ab hoc malo prorsus liberabuntur. Duas hinc nostræ Tractationis constituemus Partes, quarum

rum prior occasione vocabuli *Ζιζάνια*, quinam & quales illi mali in Regno Gratiae sint, in quibus tolerandis mansuetudo Christiana exhibenda est, declarabit. Pars posterior vero ipsam Christianam mansuetudinem, in quantum prudenter ratione mali hujus Ecclesiam incommodantis exerceri debeat, exponet.

§. 6.

Quod itaque malos illos in Regno Gratiae, circa quorum descriptionem Tractationis nostrae pars prima versabitur, attinet, Eos nobis optimus Salvator per similitudinem quandam ab Agricultura desumptam proponit, id quod vox *Ζιζάνια* indicat. Antequam vero ad ipsam hanc similitudinem exponendam accedimus, ordinis ratio à nobis requireret, ut paucis etiam de origine atque significato proprio hujus vocis agamus. Quod ipsum igitur concernit vocabulum *Ζιζάνια*, nec Græcum, nec Ebræum nec Latinum esse asserunt. Celebres enim Græci testantur, se illud non legisse præterquam in Evangelistis & paucis Patribus, qui ex Evangelio mentionem ejus faciunt. VARINUS dicit *Ζιζάνιον τὸ ἀνὲν σποράς συμπαραφυόμενον τῷ σίτῳ*, & dictum putat *Ζιζάνιον* quasi *σιτοῖζάνιον* *παρὰ τῷ σίτῳ παρεδρεύει καὶ συναυξάνεσθαι*.

Quidam etiam sibi persuadent dictum *Ζιζάνιον* quasi *σιτά-νιον*, *παρὰ τὸ τὸν σίτον σίνειν* seu *βλάπτειν*, quia *tritico nocet*. Quam sententiam proponit *Autor Etymol. M.* SUIDAS dicit *Ζιζάνιον* est *ἢ ἐν τῷ σίτῳ αἶσα*, nec inconcinna sunt, quæ ad stabiliendam suam profert sententiam; *αἶσα* enim, inquit, *dicitur quasi φθαῖσα corruptio*: quia *ἢ αἶσα ἐστὶ φθορά τις τῷ σίτῳ*, pingit hoc aliquo modo ingenium hypocritarum & hæreticorum; uti enim infelix lolium lætis segetibus nocet, & si farinæ miscetur, vertiginem ac vomitum parit vescens; ita tales improbi, quantumvis Ecclesiae socii haberi velint, tamen ejus pestes sunt, & non tantum piis atque cordatis Christianis scandalum, sed & ipsi Christo nauseam pariunt, qui ipsis minatur, *se eos ex ore suo evomere velle* *Apoc. III, 16.*

B 2

Sunt

Sunt denique & quidam Celeberrimi Interpretum, qui vocabulum זִזְאָנָה ab Ebræa voce זִזָּה, quod est à rad. זָרָה *scortatus est*, derivant; ita LIGTFOOTUS in *Horis Ebr.* & Talm. ad Matth. XIII. v. 25. & cum BUXTORFIO in *Lexico Chald. Talmud. Rabbinico* p. 680. significare speciem tritici degeneris sic dicti, quod *scortando cum bono tritico in pejorem naturam degenerat*, contendunt. Magnificus Dominus D. PFAFFIUS *Tubingensis Theologus* in *Dissertatione sua de Zizaniis non evellendis*, quam contra *JCtum Herbipolitani* PETRUM BANNIZAM habuit, hoc ex capite sententiæ huic subscribere dubitat, quia Zizania peculiare habent, ex quo propullulant, semen, quod hic levit diabolus.

Nos, licet diffiteri nequeamus, multam præ se ferre probabilitatis speciem unam alteramve interpretum allegatorum sententiam, inprimis autem. Cel. BUXTORFII, iudicium tamen nostrum suspendere, quam in re tam dubia incertis Criticorum conjecturis assentiri malumus; præsertim cum ad rem ipsam nobis non multum conferat, quia fortiora sunt argumenta sententiam nostram, quam statim prolaturi sumus, confirmantia, quam quæ ex grammaticorum scholis peti possunt. Hoc tamen monemus, quod, licet B. LUTHERUS hanc vocem per generale vocabulum *Unkraut* in lingua nostra vernacula exposuerit, non tamen generalem inferat metaphoram, atque de quovis infelici lolio possit accipi, sed uti totus contextus & natura Parabolæ docet, indicat certam quandam lolii speciem bono tritico intermixtam, eique in prima ætate quam simillimam, ita ut vel plane non, vel quam difficillimo modo ab eo possit distingui: unde BREDERODIUS in *expositione germanæ significationis vocabuli זִזְאָנָה* & SCULTETUS in *Exerc. Evangel.* c. 65. existimat זִזְאָנָה idem esse ac *ustilaginem Brandforn*. Alii vero, quibuscum & nos facimus, putant idem esse ac *spicam vanam*, germanice, *Tressen, Schlafforn*. Figuram hujus Lolii ad formam

27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
86

29
30
31

7
0
9

20
22
23
24
25

dum eloquium, simulata aut coacta jejunia, virtutum imitatio, hereticorum sint sagena & laqueus, quibus pisces capiunt & volucres. Conf. Comment: in c. 9. Eccl. T. 5.

Veritatem hujus asserti proh dolor! etiam nostro hoc ævo tristissima confirmat experientia; quanta enim versutia, quam simulata sanctitate venenata sua semina in Ecclesiæ orthodoxæ agrum instinctu infensissimi Christi Ejusque Regni hostis jecerit delarvatus nunc atque perniciosissimus Impostor Zinzendorffius, nunquam satis deplorandi nos condonent eventus. Quadrat enim in periculosissimum hunc seductorem quod TERTULLIANUS adv. Valentinianos p. 283. scripsit. *Sanctis nominibus & titulis & argumentis veræ religionis vanissima & turpissima figmenta configurant.* Summus Ecclesiæ Patronus Ipse Jesus Christus Ecclesiam suam veram & sanctam ab hac peste, quæ veræ religionis detrimentum & optat & ominatur, atque sub innocentiae colore irrepere vult, vindicet, versutias hujus adversarii magis magisque detegat, atque præjudicatis opinionibus seductos in rectam viam reducat!

Magnam itaque vim probandi huic inesse argumento sibi persuadent, quia de impiam vitam ducentibus, quod magnam cum fidelibus vereque piis habeant similitudinem, asserti posse negant, quod tamen Christus in Parabola de his Zizaniis prædicat, ita ut in prima herba vix à bono tritico discerni queant.

1) Quod extra Ecclesiam non conspiciantur, sed demum in Ecclesia sati sint, id quod de nullis aliis malis quam de hæreticis ratione & jure affirmari posse contendunt.

2) Quia sine omni exceptione horum Zizaniorum eradicationem usque ad tempus messis differri jubet optimus Salvator, cum in extremè impios ac facinorosos iustissime Magistratus vindictam gladio exerceat, concludunt per Zizania ejusmodi filios malitiæ innui, qui diversi sint ab iis, quos leges civiles ob crimina eradicandos censent, siue non intelligi graviter errantes in vita sed in fide.

3) Quod

♯) Quod ex femine malo femini bono contradistincto propullulant. Sic enim inferunt, quod in Parabola significatur per semen, ejus contrarium significatur per Zizania. Ratio enim connexionis pendet à natura oppositorum, quorum opposita sive contraria est significatio. Per semen vero juxta ipsam Christi interpretationem denotantur filii regni, metonymice sic dicti, ita ut effectus ponatur pro causa, quæ loquendi formula in Scripturis non raro occurrit, sunt ergo ex mente Salvatoris ejusmodi homines, qui ex verbo Dei spirituali & incorruptibili illo semine regeniti sunt I. Petr. I. v. 23. speque infallibili vitæ æternæ fruuntur; sequi itaque, quod contraria ratione filii malitiæ sint ejusmodi homines, qui ob pravam, quam profitentur doctrinam, etiam perverse vivunt.

*) Quod hæc Zizania sine læsione boni tritici eradicari prorsus nequeant, quod de reliquis malis absque omni sufficienti ratione asseri putant.

ξ) Denique allegant præcipuos ex ipsis Patribus nec non celeberrimos Ecclesiæ Doctores Sacraeque Scripturæ interpretes, qui eandem interpretationis inierunt viam.

Ex illis nominant CHRYSOSTOMUM atque AUGUSTINUM, quorum alter latino, alter vero græco idiomate in textum nostrum commentati sunt.

Audiamus quid ipsi dicant

AUGUSTINUS in *Lib. quæst. ex Matth. C. XIII.* hac de re sic loquitur:

Donec quis in spiritualibus perficiatur, & quodammodo maturescat in fructum, quem herba dedit, potest eum movere, quare sub nomine Christiano tam multæ hæreticorum extiterint falsitates, inde est, quod servi dicunt: nonne bonum semen seminasti, &c.

CHRYSOSTOMUS autem *Homil. 47. in Matth. T. IV. opp.* parabolam hanc tantum de hæreticis explicat. Verba ejus latino sermone exprimamus.

Hæretici non alia de re quam inani gloria commoti perniciosum venenum effuderunt Dominus autem probi-

prohibet, ne forte simul cum Zizaniis herbam tritici evellant, quod dicebat, ut bella & effusionem sanguinis prohiberet, nam si trucidarentur hæretici, atrox & irreconciliabile bellum orbi inferretur.

Apprime horum explicationi respondent, quæ B. LUTHERUS in der Kirchen = Postill Dom. V. post. Epiph. habet, cum sic inquit. So lehret uns nun diß Evangelium, wie es in der Welt gehe, das ist mit der Christenheit, nemlich daß des nicht zu warten ist, daß eitel rechtglaubige Christen und reine Lehrer Gottes auf Erden seyn sollten, sondern es müssen auch falsche Christen und Keger seyn, auf daß die rechten Christen bewähret werden, wie St. Paulus sagt 1. Cor. X. 19. dann diß Gleichnus redet nicht von denen falschen Christen, die allein im Leben äußerlich, sondern von denen, die mit der Lehre und Glauben unchristlich sind, unter dem Nahmen Christen, welche schön gleissen und schändlich sind.

Eandem interpretationis rationem quoque secutus est insignis Ecclesiæ nostræ quondam Doctor B. DORSCHUS in *Comment. in IV. Evangelist. ad h. l. p. 227.*

Et reformatæ Ecclesiæ Theologus Magnus HEIDEGGERUS T. 3. *Diff. sel. 18. de conversione violenta errantium* §. 24. sqq. p. 739. sqq.

Ex recentioribus etiam non exigui sunt, qui hanc tuentur sententiam. Sufficiat autem unicum allegasse MOSHEMIUM celeberrimum Ecclesiæ nostræ Theologum, qui multis in locis mascole pro hac explicatione pugnat. conf. *Ejus Heilige Reden Part. III. Serm. IV. p. 193. sqq. & Sittenlehr T. IV. §. 6. p. 192. sqq.*

PUFFENDORFFIUS etiam horum classi adscribendus esset, nisi hoc in capite ab ipsis discederet, quod is per Zizania ipsa falsa dogmata abstractive sumta innui existimat. conf. *Ejus Tractatus de habitu religionis Christianæ ad vitam civilem* §. 49. p. 226. ipsi autem potius horum

rum fautores, Doctores & propagatores hoc titulo venire contendunt

Error sine dubio hinc provenit, quod vir summus ipsam Salvatoris de hac parabola suppeditatam explicationem neglexit.

§. 9.

Licet igitur magnam præ se ferat probabilitatis speciem hæc oraculum Salvatoris interpretandi ratio, quo minus tamen eam amplectamur, sequentes potissimum nos urgent rationes.

Primo enim si per Zizania hæretici tantum, omnibus reliquis in Ecclesia malis exclusis, intelliguntur, plane non videmus, quomodo ipsa à Christo suppeditata explicatio, quod Ζιζάνια sint οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, subsistere possit; non enim per hos filios mali hæretici solum graviterque in fide errantes intelliguntur, sed quivis in Ecclesia mali. Non enim est, quod excipias cum B. D. D. GERHARDO magno olim Ecclesiæ nostræ Theologo *Loc. Theol. T. VI. Loc. de Magistr. Pol. fol. m. 751. indefinite locutum esse optimum Salvatorem atque indefinitam propositionem quandoque universaliter de toto genere, quandoque autem particulariter de certa & determinata specie esse explicandam*; cum tamen Ipse noster Salvator commate 41. horum verborum interpretationem repetens dixerit, *mittet filius hominis Angelos suos, & colligent è Regno Ejus πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς πορνείας τὴν ἀνομίαν, omnia scandala & facientes iniquitatem*; Sponte enim ex his verbis fluit generaliter ad omnes in Ecclesia malos digitum intendere voluisse optimum Salvatorem.

Secundo Argumenta ipsa quod concernit, quibus suam tueri volunt sententiam interpretationis hujus patroni, non admodum difficilis ad ea est responsio; tentabimus id decenti ordine.

Ad primum enim, quod petatum est ab ipsa Zizaniorum qualitate, quæ magnam externam similitudinem atque conformitatem cum bono tritico habent; ita respondemus: nos quidem plane non inficias ire, verum imo verissimum esse

C

esse hoc assertum, quod hæretici cum orthodoxis ab initio permagnam externam habeant similitudinem, quia eorum loquelam imitantur, ita ut cum ipsis sentire videantur; at quomodo non eodem jure hoc etiam de aliis malis in Ecclesia asseri debeat non videmus; quod si enim probaverimus, quod reliqui in Ecclesia mali cum verè piis atque re-genitis Dei filiis magnam externam habeant primis præfertim, quando Ecclesiæ sociantur, temporibus conformitatem, quia sunt baptizati, verbum Dei audiunt, preces peragunt, cæterisque gratiæ mediis, quantum nos judicare valemus, utuntur; vis probandi in hoc argumento nulla plane erit.

Secundum, quod hæc Zizania extra Ecclesiam non conspiciantur, & ideo ea de nullis aliis malis, quam de hæreticis ratione & jure explicari possint, committit apertam fallaciam petitionis principii.

Tertium quod attinet argumentum, speciosum utique est, at terminis legitime determinatis nullo plane negotio enervari potest, urgent enim adversarii seriam horum Zizaniarum sine omni exceptione eradicationis prohibitionem usque ad tempus messis, cum tamen gladium Magistratus politici in facinorosos animadvertere Deus ipse jusserit; quapropter oppido sequi putant, per Zizania ejusmodi filios malitiæ innui, qui diversi sint ab iis, quos leges civiles ob crimina eradicandos censent, sive non intelligi graviter atque pertinaciter errantes in vita, sed in fide.

Sed responsio in promptu est. α) Enim Magistratus politicus tantum eradicat ex societate civili, non vero ex agro Ecclesiæ, & β) ii ipsi, in quos ob gravia delicta vindicta Magistratus politici animadvertit, neutiquam possunt dici ex agro Ecclesiæ eradicati; moriuntur enim in externa communione Ecclesiæ, & si poenitentiam egerint, usque ad vitæ terminum fratres & membra Ecclesiæ Christi his in terris militantis habentur.

Quartum argumentum ultro concedere non dubitamus, quia nobis nil prorsus derogat, cum omnis, qui impie vivit

vit, erroribus falsisque in fide opinionibus, quas ipsi tanquam maledicta semina diabolus mendaciorum pater inserit, inquinatus est.

Ejusdem farinæ etiam quintum est argumentum, quod asserit, hæc Zizania sine læsione boni seminis proisus non posse eradicari, addita falsa hac conclusione, quod de aliis malis hoc absque omni ratione sufficiente affirmetur, cum tamen eadem adsit ratio. Pellima enim Zizania in optimum triticum & gravissimi peccatores in sanctissimos Dei filios adhuc possunt converti. Arrident nobis, quæ hac de re profert PETRUS CHRYSOLOGUS *serm. 79. si Zizaniis* inquit, *patientia Dei non subveniret, non Matthæum de publicano Evangelistam nec Paulum de persecutore Apostolum Ecclesia possideret.*

Sexto denique nihil contra nos facit autoritas Patrum & magnorum Theologorum, authores enim allegati nobiscum non difficulter conciliari possunt, qui ipsimet hæreticos quoque intelligendos arbitramur, quibus tamen ut reliquos malos conjungeremus allatæ nos commoverunt rationes.

§. 10.

Præviderunt, ni fallor, alii Ecclesiæ Doctores has objectiones, quare aliam inierunt interpretationis viam. CLERICUS enim & cum eo non pauci alii oraculum hoc ab optimo Salvatore propositum de omnibus omnis generis malis in universo terrarum orbe explicarunt, sententiæ suæ multum præsidii ex eo accedere, putantes, quod Christus commate 39. asserit *ὁ δὲ ἀγρὸς ἐστὶν ὁ κόσμος* *ager est mundus* i. e. totus terrarum orbis. Conf. CLERICI *historia Christi* pag. 72. quæ annexa est *ejus harmoniæ Evangelicæ*. Sic enim inferunt, si ager est totus terrarum orbis & non tantum Christianus s. Ecclesia, sequitur, quod Zizania sint explicanda de malis etiam, qui extra Ecclesiam sunt, adeoque de omnibus in universum; atqui ager est totus ter-

C 2

rarum

rarum orbis f. *κόσμος*. Ergo Zizania sunt explicanda de omnibus in universum malis.

Ast re probe considerata horum sententiæ assentiri merito dubitamus.

Argumentum enim, quo hæc explicatio nititur, non fortiter satis stringere videtur. Scopus enim parabolæ, quem Christus commate 24. Ipse proponit, probe est observandus. *Simile est regnum cœlorum homini seminanti bonum semen in agro suo*, inquit Salvator. Ergo non de negotiis mundi, sed de statu Ecclesiæ in mundo, Christo agere propositum fuit.

Non autem h. l. *κόσμος* simpliciter potest intelligi, sed qualis est sub cultura Evangelii, eatenus enim *κόσμος* accipitur, quatenus in eo disseminatur semen; at hoc fit solum ibi, ubi Ecclesia colligitur: neque enim Christus regna mundi, sed regnum cœlorum, in quo & triticum & Zizania simul nascuntur, comparat.

Quod vero per hoc regnum nihil aliud, quam regnum gratiæ f. Ecclesiæ his in terris militans significetur, patet exinde, quia talia adsunt prædicata, qualia ab hoc subjecto permittuntur. Unde B. LUTHERUS in der Kirchen-Postill optime & eniphatice ita scribit: Wann du vom Himmelreich hörest, solt du nicht allein gen Himmel gaffen, sondern hie unten bleiben, und es unter den Leuthen suchen, so weit die ganze Welt ist, da man das Evangelium lehret, an Christum glaubet, und die Heiligen Sacramenta im rechten Gebrauch hat. Porro, per agrum hunc aliud quid quam orbem Christianum f. Ecclesiam indigari, ipsa nostra vetat Parabola. Quid enim opus habet diabolus seminare Zizania sua eum in agrum, in quo jam nil nisi Zizania reperiuntur; callidissimi potius hostis hujus conatus hi sunt, ut in alienum nempe Christi agrum. maledicta sua spargat semina, & quod probe observandum, non prius quam bonum semen jam jactum sit in agro. Allegari utique merentur, quæ hunc in locum habet
B. D.

B. Dn. D. AUGUST. PFEIFFER in seiner Evangelis. Schatzkammer, p. m. 233. Der Acker, sagt er, darauf der Teuffel säet, ist auch die Welt, ja die Kirche; er säet sein Unkraut mitten unter den Weizen. Um das finstere Heydenthum bekümmert er sich so wenig als ein Vogelsteller um die Vögel, die er schon im Käfig sitzen hat, sondern er streuet seinen Gift-Saamen am allerliebsten auf das Kirchen-Feld mitten in der Christenheit, wie ein Vogelsteller denen Vögeln nachstellet, die er noch nicht hat; es ist ihm eine Lust, wo er alles verderben kan, und Böses stifften, da es gut gewesen ist, Job. XXXVIII. und wann ihm das angehet, da gehet er davon, quasi re bene gesta, lacht als ein verzweifelter Schadensfroh, daß er Gott was zu troß und denen Seinen einen Abbruch und Schaden gethan hat. Et quid multis opus est? hæc Zizania apparent inter triticum, extra Ecclesiam vero nullum bonum nascitur triticum; Ergo ager est, ubi est Ecclesia.

Quibus adhuc addi potest manifesta Christi explicatio dicentis, messores tempore messis collecturos ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῆς ex regno suo omnia scandala & facientes iniquitatem.

§. II.

Remotis nunc, quæ nostræ maxime obstare videbantur sententiæ, & ob quæ multi Theologorum ab ea amplectenda adhuc dum abstinuerunt, nulli dubitamus nostram circa Zizania in agro dominico feminata explicationem præ reliquis sese esse commendaturam, idque ob sequentes maxime rationes.

Statuimus enim, quin imo asserimus, ab optimo Salvatore hoc in oraculo per Zizania indigitari non quidem omnes omnis generis in universo terrarum orbe malos, interea tamen etiam non solos hæreticos graviterque in fide errantes, sed quosunque malos in Ecclesia hæreticos æque ac hypocritas.

Primo ob ipsam significationem vocis συλλέγειν, quæ ubique in sacris litteris occurrit, collectionem universalem

lem denotat. conf. *Matth.* XIII. v. 41. Ergo de omnibus in hoc agro Zizaniis oraculum Salvatoris est explicandum.

Secundo propter ipsam Salvatoris explicationem (de qua vid. supra) quæ disertissimis verbis etiam commate 41. est propolita. Excipit quidem B. GERHARDUS l. c. *Partem posteriorem Parabolæ non ejusdem esse latitudinis cum Parte priore, sed quadam excursione usum esse optimum Salvatore, & ostendisse his in verbis non solum Zizania idem sic dicta h. e. hæreticos sed & omnes impios scandalis Ecclesiam turbantes & iniquitatem operantes ab Angelis colligendos & in ignem infernalem esse projiciendos.* Sed cum nullas assertioni suæ Vir Magnus adjecerit rationes probantes, vitio nobis verti non potest, si assensum præbere nequeamus.

§. 12.

Expositis nunc, quæ ad Dissertationis nostræ Partem priorem intelligendam faciunt, stabiliatque Thesi, quod per Zizania ab optimo Salvatore non soli hæretici, nec etiam omnes in universum mali, sed tantum ii mali, qui in externa Ecclesiæ communione vivunt, indigentur; ad id nunc accedimus, ut etiam ostendamus, quinam ex mente mansueti nostri Salvatoris Jesu Christi verus atque legitimus cum iis agendi sit modus; diversus enim alias à diversis statuitur.

Donatistas, Catharos illos antiquos atque Anabaptistas, qui omnes coetus damnant, in quibus aliquid vitiorum vel scandalorum hære animadvertunt, si audias, omnes in universum malos ex Ecclesia Christi extirpandos docent. In quibus enim coetibus non meros vident Angelos, illos veram Ecclesiam Christi esse negant; abutuntur ad erroris sui defensionem autoritate D. Pauli, qui *Ephes. V. v. 27.* inquit, *Christum purificasse Ecclesiam, ita ut sibi sisteret eam gloriosam, non habentem maculam aut*

aut rugam vel quicquid ejusmodi, sed ut esset sancta & inculpata: sed attendendum est, quod Paulus ipse se declarat, cum dicit, Christum ita purificasse Ecclesiam, ut sifteret eam sibi ipsi, non vero mundo aut nobis, absque macula; deinde finem Christi circa Ecclesiam indigitat non hoc in seculo sed in futuro demum feliciter obtinendum. conf. Apoc. XIX. v. 7. 8. 2. Petr. III. v. 14. & Judæ v. 24. Quod autem in specie hæreticos & heterodoxos attinet, rigida valde est & immisericors BELLARMINI sententia, qui Lib. 3. de Laicis cap. 21. sic inquit: Nos ostendimus hæreticos incorrigibiles ac præsertim relapsos posse ac debere ab Ecclesia rejici, & à secularibus potestatibus temporalibus poenis atque ipsa etiam morte mulctari. Non abluunt ab hac sententia Ecclesiæ Reformatæ Doctores. ZANCHIUS enim T. I. Miscell. p. 290. confitetur: Omnes fere ex nostratibus hujus sunt sententiæ, quod hæretici sint gladio puniendi. Habet hac in re consentientem sibi BUCANUM, qui in Inst. Theol. loc. 49. p. 777. quæstionem proponit, an magistratui liceat in hæreticos gladio civili animadvertere? ad quam respondet affirmative.

Rationes autem si quæras, quibus hæc assertio nitatur, plures allegabunt, alias ex ratione, ex revelatione alias desumptas.

Totam vero controversiam qui prolixè legere cupit, adeat ipsum BELLARMINUM Lib. 3. de Laicis cap. 21. & ex professo contra ipsum disputantem B. D. Dn. DANNHAUERUM nostrum in Hodomoria Spiritus Papæi, T. I. p. 1400. sqq.

§. 13.

Nobis autem si dicendi liber campus est, quid facere conveniat, quando talis confusio in Ecclesia oritur, ut Heterodoxi inter Orthodoxos, hypocritæ & reprobi inter electos

electos Dei filios & sinceros cultores & quidem non absque horum molestia atque scandalo versentur; toti contendimus extirpationem universalem atque violentam malorum quorumcunque in genere & in specie etiam hæreticorum ex Ecclesia nec institui posse nec debere; cum enim servi ex patrefamilias quæsiuissent, *an Zizania colligere debeant?* respondet paterfamilias: *Non, μήποτέ συλλέγοντες τὰ Ζιζάνια ἐκρίζωσιν ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. ἀφεὶς συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρω* &c. His ergo verbis violentam illam atque universalem omnium malorum ex Ecclesiæ agro extirpationem, quam servi meditati erant, serio prohibet optimus Salvator. Ejusmodi enim violentam atque universalem sublationem malorum fuisse intellectam, indigitat vox συλλέγειν à Christo explicata per ἐκρίζειν. Vocabulum quippe Græcum συλλέγειν non tantum significat dispersa vel confusa vel quovis modo sejuncta colligere, sed etiam colligendo eximere, & à reliquis violento modo segregare, quod ipsa vox ἐκρίζειν *eradicare* significat ex & cum radicibus evellere; quod certe sine violentia peragi nequit. Universalem vero omnium malorum extirpationem hac voce συλλέγειν indigitari, patet ex collatione locorum parallelorum, in quibus semper hoc in significato usurpata universalem denotat collectionem conf. v. 40. ὡςπερ ἐν συλλέγεται τὰ Ζιζάνια &c. *sicut colliguntur Zizania & igne comburantur. Ita fiet in consummatione seculi huius.* Et v. 48. in alia licet materia atque modo inverso. Piscatores reti in littus protracto συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Obiici autem nobis posset, prohibitionem hanc patrisfamilias tantum certum quoddam tempus respexisse, & verba hæc continere aliquam futurorum prædictionem, nimirum quod aliquando tempus futurum sit, quo fideles Dei servi non valebunt absque magno tritici detrimento Zizania evellere; nos vero non teneri morem huic interdicto gerere, si eradicatio malorum sine damno piorum fieri possit. Facilis vero est responsio; cum enim tempus eradicationis statuitur, quod nullum aliud sit, quam dies messis sive iudicii extremi, & prorsus non præsens seculum, sponte fluit; quod fem-

Imper sit intermittenda usque ad tempus messis; porro opus eradicandi Zizania plane adimitur servis, & committitur messoribus sive angelis. Quemcumque ergo modum cum malis in Ecclesia agendi cœlestis paterfamilias improbat, is in Ecclesia Chiltiana jure meritoque est intermittendus, & quorumcumque eradicatio commissâ est angelis in die extremi judicii, illa male tentatur ab hominibus ante messis tempus.

§. 14.

Cum autem sapientissimus Salvator nihil sine sufficientissimis rationibus præcipere nec etiam prohibere possit soleatque, in ipso hoc interdicto quoque evidentes allegat causas, cur injustum sit, vi externa & mediis violentis malos in externo Ecclesiæ cœtu è medio tollere. Primo enim cum præsentissimo boni tritici periculo talis extirpatio Zizaniarum conjuncta est. Non enim homines ea semper intellectus gaudent perspicacia, ut accurate satis Zizania à tritico contradistinguere valeant, nec ea voluntatis temperantia, ut digne sibi in animi impetu moderari queant; quia ergo non καρδιανώσαι sunt, & facile specie externa decepti Zizaniorum loco bonum triticum evellere, & ex intempestivo zelo ei multum nocere possunt, ideo Salvator infinita præditus & sapientia & longanimitate prohibitionem suam obicem huic malo posuit. Nec est quod adversarius excipiat, in eo demum casu violentam reproborum atque heterodoxorum extirpationem esse interdictam, si à verè piis atque orthodoxis nequeant dignosci, non vero cum evidenter de suis vitiis, criminibus atque erroribus possunt convinci. Occurrit enim statim huic objectioni ipse sapientissimus Salvator, cum prohibet in genere Zizania eradicare, prohibet ergo & hæc & illa extirpare, quia genus suas complectitur species, & species sua individua; & quid porro? præcipit etiam suis, ut sinant utraque crescere simul. Certum enim imo certissimum est verba illa, *ne forte*

D

etiam

etiam eradicetis triticum, prorsus non continere prohibitionis limitationem, quasi in eo duntaxat casu non debeant eradicari Zizania, quando periculum est, ne simul triticum eradicetur; sed potius prohibitionis rationem, ideo non esse quicquam Zizaniorum eradicandum, quia simul eradicari possit triticum, i. e. juxta CHRYSOSTOMI explanationem, quia Zizanium illud in triticum converti potest. In agro quidem naturali Zizanium nunquam mutatur in triticum, sed in agro Dominico & spirituali illud divina gratiosa potentia fieri, res ipsa manifeste comprobatur. Unde & HIERONYMUS hortatur, *non amputemus fruticem, quia fieri potest, ut ille, qui hodie noxio depravatus est dogmate, cras respiscat, & veritatem defendere incipiat*. Et præclare quoque hac de re scribit JEREMIAS DREXELIUS Pater è Soc. Jesu in *Zodiaco Christiano* sign. IX no §. 2. T. I. Evangelicus ille paterfamilias, hæc sunt ejus verba, *voluit frumentum & lolium una surgere, finite, inquit, utraque crescere sed usque ad messem; at nos præproperi & in perniciem nostram festinantis ingenii homines, ut primum noxiam conspiciamus herbulam, mox clamamus, carduos ad ignem! ad flammam lolium! inimicos ad orbem! lentius! o boni lentius! non sic licet ante messem in agros grassari, tempore messis dicitur messoribus, colligite primum Zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, cur vota ergo nostra damnamus? ipsi tam moleste festinato impetu? quid inimicos ad penas raptantes? hoc genus lolii falcem & ignem non evadet, sed nondum est messis.*

§. 15.

Antequam vero ulterius progrediamur dispicendum erit, quinam sint illi patrifamilias servi, quibus extirpationem Zizaniorum interdixit; apparet enim Socinianos & Wei-

& Weigelianos cum aliis fanaticis ex his Christi verbis occasione sumfisse supplicia, facinororum à Magiftratu irrogata exagitandi; quamvis vero manifestum fit Magiftratus quoque inter servos Regis Regum & Domini Dominorum omnino pertinere, qui propterea etiam *Pf. II. v. 11. Servire Jehovæ in timore jubentur*, prout etiam sano sensu omnes homines, præsertim vero Christiani quicunque servi Christi dici possunt, hoc loco tamen illi specialiter servi patrisfamilias intelliguntur, quibus pro officii ratione cura agri dominici & solers Ecclesiæ inspectio commissa est, Ecclesiæ Ministri, quo sensu hæc vox occurrit *Matth. 21. v. 34, 35, 36. C. 22. v. 3, 4. 6. Rom. 1. v. 1. 2. Cor. 4. v. 5. Phil. 1. v. 1. 2. Tim. 2. v. 24.* alias quoque agricolis comparati, conf. *1. Cor. 3. v. 6, 7, 8, 9.*

Ad Magiftratum vero politicum hæc parabola extendi plane non debet, ac si huic jus gladii interdicerere voluisset Salvator. Minime vero. *Non enim is sine causa gladium portat, Dei Minister est: vindex in iram ei, qui malum agit. Rom. 13. v. 4.* Christus enim hoc in loco non dicit *regna hujus mundi sunt similia agro*, in quo Zizania tolerantur cum tritico, *sed regnum cælorum* h. e. Ecclesia. Magiftratus etiam politici plane non possunt intelligi per servos illos, quibus Zizaniorum eradicatio interdicta est, quia eorum officium non præcise ad Ecclesiam, sed ad statum externum hominum quorumcunque in Republica viventium pertinet, nec tam ad internam Ecclesiæ felicitatem quam externam civium ejus protectionem procurandam facit. Non autem est quod objicias, si per servos hos Magiftratus politici non intelliguntur, quomodo mos geretur verbis Christi, *finite utraque crescere*, quia hi non tenentur tolerare malos sed impune eos eradicare & possunt & debent, ita enim eradicabuntur tamen, sive id per Ecclesiæ Ministros sive per Magiftratus fiat. Responsio enim in promptu est, utique quidem & debent & possunt Magiftratus politici facinorosos & eos, qui

criminibus notoriis societatem humanam turbant è medio tollere. Sed hoc fit salvo interdicto atque præcepto Christi, quia tantum eradicant ex societate civili eos, quos leges civiles ob delicta sua gravia eradicandos censent, non vero ex agro Ecclesiæ, quoniam, ut jam supra demonstratum dedimus, ipsi malefici, qui à Magistratu interficiuntur, non ex Ecclesia extirpantur; nisi dicere quoque volueris per mortem naturalem Zizania tolli, quæ tamen usque ad messis tempus in agro Ecclesiæ crescere & manere debebant.

Cum ergo ad Ecclesiam tantum hæc pars parabolæ pertineat, num dicemus hic adimi Ministris Ecclesiæ potestatem peccata arguendi & impios censura Ecclesiastica ex Ecclesia ejiciendi? quod *Paulus* tamen jussit. *1. Cor. 5. v. 13.* Neque hoc: Christus enim ipse eam instituit *Matth. XVIII. v. 17.* *Si quis nolit audire Ecclesiam, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*, & de hæreticis monet *Paulus*, ut ejusmodi homines *post unam alteramve correptionem devitemus*, *Tit. III. v. 10.* Imo ipsemet Apostolus hanc Ecclesiasticam censuram exercuit non tantum adversus incestuosum Corinthium *1. Cor. V. v. 5.* sed & adversus Alexandrum atque Hymenæum *1. Tim. I. v. 20.* Et quando post observatos admonitionis gradus impœnitens ejusmodi peccator ex Ecclesiæ communione ejicitur, eo ipso non eradicatur, ut nulla recuperandæ communionis illius spes supersit, illique ne inter Zizania quidem stare liceat, quin illa ejectio & excommunicatio medium est divinitus institutum, quo ad agnitionem peccatorum seriamque emendationem excitari debet, ut Ecclesiæ curam circa se admittens sibi caveat, ne extra Ecclesiæ societatem tandem prorsus exclusus inter Zizania aliquando comburenda reputetur. Non autem h. l. excommunicationem majorem eo sensu intellectam, quem *Libri Symbolici*
p. m.

p. m. 333. adducunt, sed quo Christus descripsit *Matth.*
XVIII. accipimus.

Longissime ergo a nobis absit, ut statuamus, quod
Ministri Ecclesiæ penitus debeant stertere, & tantum intueri,
quomodo Zizania crescant, nec quicquam præterea solliciti
esse. Licet enim mansuetudo in corrigendis etiam insensit-
simis Ecclesiæ hostibus ab Ecclesiæ Doctore utique requi-
ratur, ejusque fructus in Regno Gratiae longe amplissimus
sit; sollicite tamen dispiciendum est, ne per eam justo zelo
aliquid decedat, officio Spiritus Sancti elenchitico aliquid
detrahatur, atque tandem perniciosissimo Syncretismo pa-
trocinium pariat. Ex ipsa enim Parabola constat, quod
concessum sit servis, ut de Zizaniorum malitia conque-
rantur, & contra eorum incrementa gemant, orent, alios-
que exhortentur, ut sibi ab iis caveant, se ab illis avertant,
ne & ipsi fiant Zizania. Et dum dicit *ἀπερὶ συνίτε*, quod
est verbum permissionis, ostendit paterfamilias sibi quidem
non probari, quod Zizania succrescant, & malle se habere
puram a Zizaniis segetem; verum si fraude hostis Zizania
suppullulent, nec humana providentia id præcaveri queat,
ferendum esse, ita tamen ut Zizania crescendo triticum
non superent, & quasi suffocent; Nam si periculum est, ne
noxia Zizania salutarem Evangelii segetem audeant suffocare,
quod hæreticorum moris est, tum, quæ prudentia suggerit,
media adhiberi debent. Hinc CHRYSOST. *hom. 47. in Matth.*
T. IV. opp. recte dicit: *Non prohibet Christus conciliabula hæ-
reticorum dissipare, ora obstruere, libertatem loquendi
concidere; verum interficere & trucidare vetat.* Et
Christus quidem permittit *ζιζάνια οὐρανῶν*, non vero *ὁ πνεύ-
ματος*.

§. 16.

Nulla igitur modo parabola hac Salvator optimus per-
niciosus Syncretistarum patrocinari voluit conatibus, qui in-

D 3

tempe-

tempestivo pacis Ecclesiasticæ studio vel prætextu id agunt, ut homines, qui errores etiam fundamentales fovent, in communionem Ecclesiasticam recipiantur, falsaque ejusmodi dogmata saluti neutiquam noxia judicentur. 1.) Enim Christus Zizania non in agrum, ubi triticum seminatum est, admittere servos suos jubet, sed postquam insciis illis tritico commixta fuerunt, violenta ratione extirpari vetat. 2.) Zizania hæc bono suo tritico non æquiparari vult, nec eodem loco censi, sed ea ratione haberi, ut luculentum observetur inter Zizania & bonum triticum differentia. 3.) Approbat Idem servorum suorum industriam, qui cum primum Zizania inter triticum excrescere animadverterunt, de hac conjunctione conquesti sunt; certe multo minus, si præcavere potuissent, permitturi, ut inimicus ea in agro Ecclesiæ disseminaret. 4.) Non Ipse insuper habuit inimici sui hac in parte fraudulentam malitiam, nedum servis suis mandavit, ut Zizania spargi permittant, sed ut vigilant, & provideant, quantum humana sinit industria, ne inimicus occasionem habeat malum suum semen in agro Christi disseminandi. 5.) Zizania jam extantia, ut Zizania, tractari voluit, tanquam fructus ex semine verbi Divini non enatos sed a diabolo provenientes, tanquam ad triticum bonum nulla ratione pertinentes, & ab eo aliquando vi omni eradicandos. 6.) Interea vero locum tamen illis in eodem agro, quem subdole occuparunt, eatenus concedi jubet, quatenus unà stare possunt, bonoque tritico ejusque incremento nullum injiciunt impedimentum, alias sedulo observari mandat, ut Zizania in ipso agro simul crescentia a bono tritico semper discernantur, & Ecclesiæ cives identidem admoneantur, ne localem illam tritici atque Zizaniorum conjunctionem æqualem sortem ambobus polliceri judicent, nec familiarem & Ecclesiasticam internam societatem cum heterodoxis faciant, eorumve vicinia aliquid de sua bonitate corrumpi sinant, nedum in Zizania degenerent, sed diversam horum Zizaniorum & boni seminis conditionem finemque considerantes eo magis suam studeant conser-

conservare bonitatem. Ut 7.) hanc tantum ex externa illa cum Ecclesia societate Zizania illa habeant utilitatem, quod media & occasio illis suppeditetur, quibus ex Zizaniis triticum fieri possint, graviori judicio alias extirpanda, si in sua impietate permanserint. Vult igitur Christiana Prudentia, ut juxta parabolam nostram. 1.) Sinceri Ecclesiae Ministri in officio suo vigilantes sint, serioque diaboli conatibus resistent, ne in cœtibus illorum fidei concreditus homines perversæ doctrinæ vel impiæ vitæ deditos excitet. 2.) Ut admittendos in cœtum Ecclesiae homines probe ante explorant, nec temere cujuscunque conditionis recipiant. 3.) Ut si tamen inimicus fraude sua malos ejusmodi immisceat, eos detegant, corripiant, de illis conquerantur, & adhibitis admonitionis gradibus ad poenitentiam commoveant, & si nihil apud eos proficiant, adhibita excommunicatione pro Zizaniis declarent. 4.) Ut caveant, adhibito etiam, si fieri possit, magistratus auxilio, ne illis pravam suam doctrinam impune divulgare, aliove inficere & veræ doctrinæ nocere liceat, & 5.) ut subinde id agant, ut omnibus Ecclesiae veris membris constet, sibi nullam esse cum falsa doctrina, & qui huic dediti sunt, communioem spirituales; sed tanquam Zizania habere, & nonnisi invitos in agro eodem, in quo bonum triticum est, tolerare. Interim 6.) nullam violentiam ex sua parte exerceant, &, quod pro officii sui ratione efficere nequeunt, Divino judicio reservent.

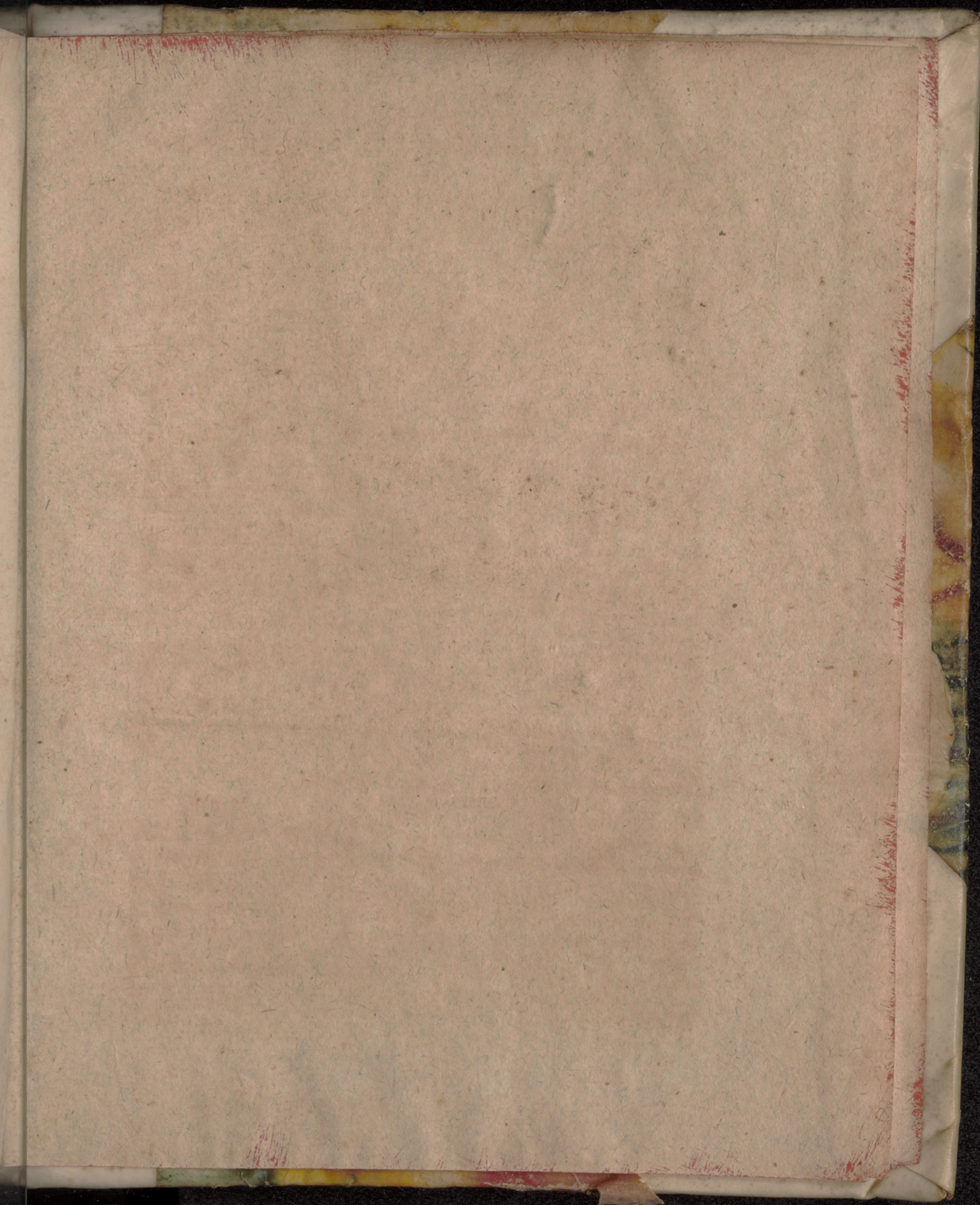
§. 17.

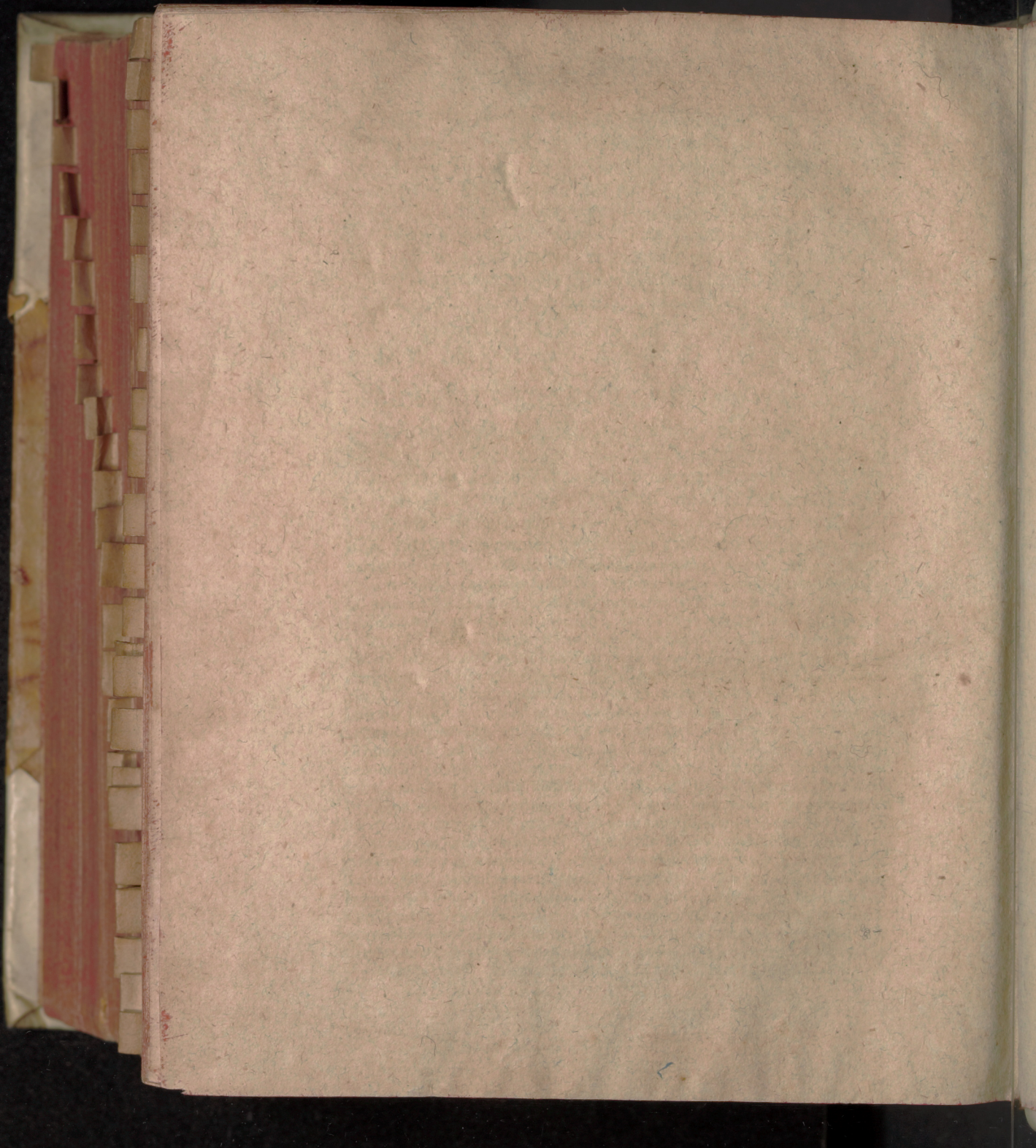
Licet itaque in præsentī seculo Orthodoxi heterodoxis & impii piis permixti vivant; hoc tamen veros Christianos manet solatium, quod non in perpetuum duratura sit hæc commixtio; erit enim aliquando tempus, quod jam instat, quo totus mundi ager demetetur, & ibi tum cessabit molesta illa impiorum vicinia & quaecunque cum Ecclesia confortium, quod praves homines tam securos fecerat: Nam sicut tempore messis messorēs triticum a Zizaniis

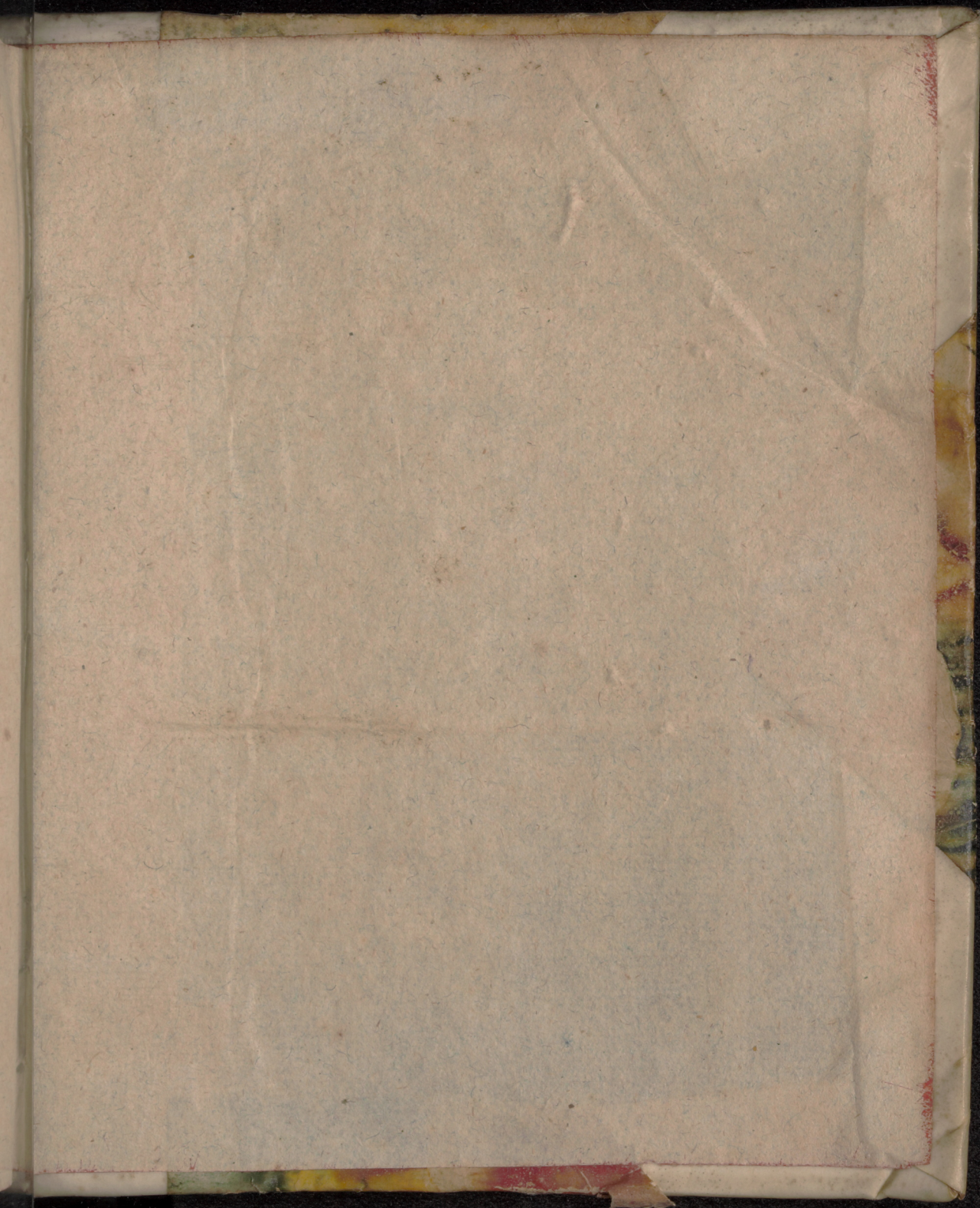
zaniis & sentibus segregant, & Zizania quidem igne comburuntur, triticum vero in horreum convehitur; ita in consummatione seculi hujus *Filius hominis* constitutus a Deo Judex vivorum & mortuorum *Actor. X. v. 42. Angelos suos*, quos h. l. parabolice messorum titulo insignit, *emittet, ut colligant e Regno suo omnes reprobos ad proijciendum eos in infernum, ut igne comburantur. Electos vero Dei filios congregent in horreum cœleste, & tunc fulgebunt ut sol in regno Patris sui. Matth. XIII. v. 43.*

TANTUM!
SOLI DEO GLORIA.

10 09 03 02 01 C7 B7 A7 C8 B8 A8 C9 B9

C1 B1 A1 C2 B2 A2 B5 A5 20 18 17 16 11

Image Engineering Scan Reference Chart T2303 Serial No. 0311

Patch Reference numbers on UTT

& virtutes sine meo monito manebunt, donec doctrinae aestimantur. Unum tamen si reticerem, iniurius non, qui ex illius recordatione semper voluptatem capere summa, qua gaudes, quamque, cum Berolini in domicilio meus esses socius, toties hilari cum vultu perintegritas, virtus in tantum laudanda, in quantum sano salutaris. Quod reliquum est, Triunum Nux rogo, ut TE per multos annos saluum & incolu-
er, Praxin TVAM fortunet & TE, de quo doctrinae TVAE haud dubitare me finit, multorum aegrorum en. Interea maximopere TE rogatum volo, ut amorem, qui nullo modo hactenus sufflaminatus est, tum a me expectabis, quicquid ab homine TVI aman-
ectari poterit. Dabam, ad iter in patriam praecin-
Magdeburgicae die I. Auguft. MDCCLVI.

RAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
CINO CANDIDATO
OMNIGENAM PRECATVR FELICITATEM
RECHT AVGVST. FRIDER. LOEPER,

BEROLIN. OPPONENS.

am totius fere Medicinae esse fundamentum, omnes
nostrae periti docuerunt, teque eandem fovere sen-
do in Dissertatione praesente a TE doctissime obser-
superque confirmat. Exquisite enim, antequam
VM prosequutus es, structuram organi exhibuisti,
maius sub coelo frigido demonstrare animus TIBI
uiquam id mirum erit, qui noverit, qua infatigabili
diligentia sectiones atque lectiones Celeberr. ME-
domicas frequentaveris. Hinc amicitia nostra, qua
ve saltem spatium frui mihi contigerit, tantos tamen
pi fructus, ut maximo cum dolore discessum prae-
N. Verum, quo minus in laudes TVAS excurrant
VA modestia prohibet. Interim gratulor TIBI, AMI-
ME, quod, confectis ex voto studiis academicis, sum-
salutari honores, tanquam praemia diligentiae TVAE,
Gratias TIBI ago habeoque maximas, quod me

TIBI